

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΠΑ.Λ (ΟΜΑΔΑ Β)
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 25 ΜΑΪΟΥ 2012
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.1.

Πεζολογία : 1. Η αφθονία σημείων στίξης (χρήση παύλας, τελείας, άνω τελείας, κόμματος)
2. Η απουσία ομοιοκαταληξίας
3. Κυριαρχία ουσιαστικών – ρημάτων (χρήση ενός μόνο επιθέτου που επαναλαμβάνεται, «φρικτό»).

Ιδιότυπη γλώσσα : Η γλώσσα του Κ. Καβάφης είναι ένα αδιάλυτο κράμα δημοτικής και καθαρεύουσας. Γράφει μια δημοτική του εαυτού του, ιδιαίτερα ακατάστατη... φτιαγμένη από τα στοιχεία που μπόρεσε να κρατήσει από την κληρονομιά του και το παροικιακό περιβάλλον. Ενδεικτικά παραδείγματα εντοπίζονται στις παρακάτω λέξεις-φράσεις «ποιητού, έν Κομμαγηνή, Είς σε, κάμνουμε ...»

Χρήση συμβόλων : μαχαίρι, φάρμακα, Κομμαγηνή, 595 μ.Χ., Ιάσων Κλεάνδρου...

B.1.

Το ποίημα (1918) είχε αρχικά τον τίτλο «Μαχαίρι». Αυτός δεν ικανοποιούσε, όμως, τον ποιητή, που στόχευε στην αποκάλυψη του δικού του φόβου για τα γηρατειά. Ο νέος τίτλος (1921) αποτελεί έναν από τους εκτενέστερους τίτλους ποιημάτων που έχει γράψει ποτέ ο Καβάφης. Με τον τρόπο αυτόν δίνονται πολλά στοιχεία για την κατανόηση του ποιήματος. Συγκεκριμένα αναφέρονται: το πρόσωπο που μιλάει, η ιδιότητά του (ποιητής), η ψυχολογική του κατάσταση, ο τόπος κι ο χρόνος. Ο Καβάφης μοιάζει να ψάχνει ένα άλλοθι προκειμένου να αποστασιοποιηθεί από τον ήρωα. Ο τίτλος λοιπόν μπαίνει για να ξεκαθαρίσει τα πράγματα. Ο Καβάφης «χρεώνει» τη μελαγχολία του στον Ιάσωνα, για να μην αποκαλύψει την προσωπική του πληγή (α' ενικό). Παράλληλα, μ' αυτόν τον τρόπο το ποίημα αποκτά και διαχρονική ισχύ, καθώς ο Ιάσωνας είναι φανταστικό πρόσωπο και εκφράζει την μελαγχολία του για τη φθορά και την ψυχική καταπράνιση της Ποίησης έναντι του γήρατος. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη χρήση άνω τελείας, την οποία σκόπιμα τοποθετεί ο Καβάφης, για να προσδώσει έμφαση στο ψευδο-ιστορικό πλαίσιο και διαχρονικότητα στο μήνυμά του.

[Ενδεικτική παρουσίαση των όρων του τίτλου :

α) Ο όρος «μελαγχολία» προσδιορίζει τη συναισθηματική κατάσταση του ποιητή.

β) ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται στο «ίας-η» = θεραπεία, γατρεία, καθώς και στο «Κλεάνδρου» (<κλέος = δόξα + ανήρ / ανδρός)

γ) Κομμαγηνή: η επιλογή του τόπου δεν είναι τυχαία. Το κρατίδιο της Κομμαγηνής βρίσκεται σε παρακμή. Έτσι, η φθορά του ποιητή συμπίπτει με τη φθορά του άλλοτε ακμαίου κρατιδίου.

δ) «595 μ.Χ.»: ο αφηγητής – ποιητής δεν μιλά τώρα αλλά τότε, το 595 μ.Χ., στον καιρό που διαδραματίζεται το ποιητικό γεγονός. Έτσι, η φωνή του φθάνει σ' εμάς από τα βάθη του χρόνου, στοιχείο που συμβάλλει ακόμη περισσότερο στη συναισθηματική φόρτιση του ποιητικού κλίματος.]

B.2.

Το ποίημα περιέχει εκφραστικά μέσα, με τα οποία ο ποιητής εκφράζει αφενός τον αναλγητικό ρόλο της τέχνης του και αφετέρου τον τρόπο επικοινωνίας του με την ποίηση. Έτσι, εντοπίζονται :

A) Η χρήση του β' προσώπου – αποστροφή και ο παράλληλος διάλογος με την ποίηση (εσωτερικός μονόλογος).

B) Τρεις μεταφορές: «Το γήρασμα του σώματος...πληγή», «φάρμακα ποιήσεως», «νάρκης του άλγους δοκιμές».

Γ) Μια υπαλλαγή: «πληγή από φρικτό μαχαίρι», αντί: «φρικτή πληγή από μαχαίρι», που εμπεριέχει και δύο **μεταφορές:** πληγή, μαχαίρι.

Δ) Προσωποποιήσεις: της Ποίησης, της Φαντασίας, του Λόγου.

Ε) Η αναστροφή και παράλληλα το υπερβατό: «νάρκης του άλγους δοκιμές», αντί «δοκιμές νάρκης του άλγους».

ΣΤ) Η επανάληψη: «είναι πληγή από φρικτό μαχαίρι – Τέχνη της ποιήσεως, λέξη «φάρμακα».

Ενδεικτικά επιλέγονται και αναλύονται μόνο τέσσερα :

1. Η προσωποποίηση της Φαντασίας και του Λόγου λειτουργεί: α) σε ένα πρώτο επίπεδο, συμπληρωματικά (φαντασία = σύλληψη / λόγος – γλώσσα = έκφραση της σύλληψης), β) σε ένα δεύτερο επίπεδο, αντιθετικά (φαντασία = ψευδαίσθηση / λόγος – λογική = διάλυση της ψευδαίσθησης, επαναφορά στην πραγματικότητα).

2. Η επανάληψη «είναι πληγή από φρικτό μαχαίρι» τονίζει την οδύνη που βιώνει ο ποιητής απέναντι στη φθορά του χρόνου και συνδέει τις δύο στροφές.

3. Η χρήση β' προσώπου – αποστροφή «εις σε προστρέχω» δηλώνει ότι ο Καβάφης απευθύνεται στην προσωποποιημένη έννοια της Ποίησης με οικειότητα, γι' αυτό και α) τρέχει προς το μέρος της (δικαιολογεί το «Δεν έχω εγκαρτέρησι» και εκφράζει την ανυπομονησία του), β) σπεύδει να ζητήσει βοήθεια, γ) ανατρέχει (είναι εκπληκτικό ότι με το ίδιο ρήμα ο Καβάφης υπονοεί και τους μηχανισμούς ανάκλησης του ποιητή).

4. Η μεταφορά «φάρμακα της Ποίησης» υποδηλώνει την παροδικότητα του ρόλου της Ποίησης, δηλαδή την αναλγητική και όχι θεραπευτική δράση της για τον πόνο που προκαλεί η φθορά του χρόνου.

Γ.1

Ο Καβάφης επικαλείται την Τέχνη της Ποίησης, η οποία ως καταφύγιο κάθε αληθινού δημιουργού αποτελεί αντίδοτο κατά της φθοράς. Σαν τους αρχαίους ποιητές την θεοποιεί (προσωποποιεί) και «προστρέχει» σ' αυτήν, σπεύδει δηλαδή να ζητήσει βοήθεια. Ο ποιητής συντετριμμένος από τη γήρανση του σώματος καταφεύγει για παρηγοριά στις αναμνήσεις του παρελθόντος, που αποτελούν και τη δεξαμενή της ποίησής του. Όμως, η ίδια η Τέχνη του έχει αναλγητική ικανότητα, αφού μόνο απόπειρες μπορούν να γίνουν για τον κατευνασμό του πόνου. Τα φάρμακα που χρησιμοποιεί, για να κατευνάσει τον πόνο είναι η δημιουργική δύναμη της φαντασίας, που μεταπλάθει ακόμη και την ασχήμια σε πρόξενο αισθητικής συγκίνησης και ο λόγος που αποτελεί το μέσο εξωτερίκευσης – πραγμάτωσης των προϊόντων της φαντασίας.

Δ.1.

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ

1. Κοινό βίωμα και των δύο ποιητών είναι η συναίσθηση της φθοράς από το πέρασμα του χρόνου, με αποτέλεσμα να μελαγχολούν και να εξωτερικεύουν αυτό το πικρό συναίσθημα μέσα από την ποίησή τους. «Λειβαδίτης : δίσασα ...τήν ἄφισα. – Καβάφης : Μελαγχολία...»

2. Ο Λειβαδίτης ομολογεί με απόγνωση ότι πουθενά δεν μπορεί να βρει λύτρωση για τον πόνο που βιώνει προστά στην αμετάκλητη φθορά που επιφέρει ο χρόνος «κανείς δεν μπορεί ... όλομόναχος» και, παράλληλα, ο Καβάφης το δηλώνει απερίφραστα με το στίχο «Δέν ἔχω ἐγκαρτέρησι καμιά» σε μια φάση αποκορύφωσης του πόνου του.

3. Οι ποιητές βρίσκονται σε ανάλογη ηλικία. Βιώνουν μια ηλικιακή φάση φθοράς. Ο Λειβαδίτης αναφέρει «στήν ἡλικία μου χιονίζει, χιονίζει ἀδιάκοπα» και ο Καβάφης από τον πρώτο στίχο του ποιήματός του διαπιστώνει «Τό γήραςμα τοῦ σώματος ... φρικτό μαχαῖρι», καθώς γράφει το ποίημα σε ηλικία που εμφανίζονται τα πρώτα σημάδια της φθοράς του χρόνου.

ΔΙΑΦΟΡΕΣ

1. Ο Λειβαδίτης δεν αναγνωρίζει στην ποίηση αναλγητικό ρόλο «κ' ἡ ποίηση σά μιά ... πιά σέ τίποτα», ενώ ο Καβάφης προστρέχει σ' αυτήν επιζητώντας καταφύγιο στην απόγνωση του, παρ' όλο που τονίζει, βέβαια, πως δεν τρέφει ψευδαισθήσεις για την οριστική θεραπεία του ψυχικού πόνου του «Εἰς σέ προστρέχω..., κάπως, για λίγο...»

2. Ο Λειβαδίτης ομολογεί ότι νιώθει απόγνωση για την αμετάκλητη φθορά που επιφέρει ο χρόνος και την επέλαση του επικείμενου θανάτου «στήν ἡλικία μου χιονίζει, χιονίζει ἀδιάκοπα» χωρίς καμία προσπάθεια συγκάλυψης των συναισθημάτων του, στοιχείο που επιβεβαιώνεται και από τον τίτλο του ποιήματος «Αυτοβιογραφία» αλλά και από τη χρήση του

α' ενικού προσώπου, που κυριαρχεί σε όλο το ποίημα «δίψασα, γνώρισα...». Ο Καβάφης, αντίθετα, χρησιμοποιεί ένα ποιητικό άλλοθι (προσωπείο Ιάσωνα Κλεάνδρου), για να παρουσιάσει το θέμα που τον απασχολεί με μια αποστασιοποίηση προσδίδοντας ταυτόχρονα καθολικό και διαχρονικό χαρακτήρα.

**ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ
ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΥ ΜΑΡΙΑ
ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
ΤΡΟΥΛΑΚΗΣ ΜΑΝΟΣ**

ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ: • Φλέμιγκ 40, τηλ. 2109932291 • Κύπρου 51, τηλ. 2109941471 • Γερουλάνου 103, τηλ. 2109911067

ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ: • Ναυαρίνου 12, τηλ. 2109944396, • Πρωτόπαππα & Ρόδου 2, τηλ. 2109955210

email : info@romvos.edu.gr